

INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Praca na rzecz społeczności

(COMMUNITY SERVICE)

w niektórych krajach

opracował: dr Michał Jankowski

Warszawa 2010

Zamieszczone informacje zaczerpnięto z publikacji HEUNI z lat 1999-2002, z materiałów nadesłanych przez przedstawicieli niektórych ministerstw sprawiedliwości, oraz ze stron internetowych niektórych ministerstw sprawiedliwości.

AUSTRIA

Nałożenie obowiązku pracy na rzecz społeczności jest jedną z form zaniechania oskarżenia i poddania sprawcy próbie bez wydawania wyroku (inne formy, to obowiązek zapłacenia sumy pieniężnej, probacja i pozasądowe odszkodowanie za czyn).

Obowiązek pracy na rzecz społeczności nakłada się na czas do ośmiu godzin dziennie, 40 godzin tygodniowo, ogółem zaś 240 godzin (w wypadku nieletnich jest to odpowiednio 6, 20 i 120 godzin). Uwzględnia się przy tym naukę, pracę lub szkolenie sprawcy, tak by praca na rzecz społeczności z nimi nie kolidowała. Nie jest dopuszczalna praca na rzecz społeczności w wymiarze i o warunkach, które kolidowałyby z prawami lub akceptowanym stylem życia sprawcy.

Jeśli z uwagi na okoliczności sprawy prokurator dochodzi do wniosku, że ukaranie sprawcy przestępstwa nie jest celowe, może nałożyć – między innymi - obowiązek pracy na rzecz społeczności. Jest to możliwe przy drobniejszych przestępstwach, wobec sprawców których wina nie jest uważana za ciężką oraz jeśli w wyniku czynu nikt nie poniósł śmierci. Po złożeniu aktu oskarżenia te uprawnienia prokuratora ma sąd, do zakończenia rozprawy głównej.

Prokurator może odstąpić warunkowo od oskarżenia (albo sąd od wydania wyroku), jeśli podejrzany lub oskarżony jest gotów ponieść konsekwencje swojego czynu i wyraża zgodę na: wykonywanie pracy na rzecz społeczności w określonym wymiarze; wypłacenie odszkodowania lub złagodzenie w inny sposób skutków swojego czynu; oraz zapłacenie sumy do 250 euro na poczet kosztów pracy, chyba że nie miałby się wtedy z czego utrzymywać.

Prokuratura informuje wtedy podejrzanego o zamiarze postawienia go w stan oskarżenia i o tym, że może to ulec zawieszeniu, jeśli wyrazi on zgodę na wykonanie pracy na rzecz społeczności, jak również wypłacenie rekompensaty lub złagodzenie w inny sposób skutków swojego czynu.

Pracę na rzecz społeczności wykonuje się w czasie wolnym, w stosownej instytucji, która musi wyrazić na to zgodę. Szefowie prokurator prowadzą wykazy instytucji, w których można wykonywać pracę na rzecz społeczności. W okresie pracy oskarżony pozostaje pod nadzorem pracownika społecznego lub kuratora.

Przed pełnym wykonaniem pracy na rzecz społeczności postępowanie można podjąć, jeśli podejrzany nie wykonał jej należycie lub nie wpłacił wyznaczonej sumy pieniędzy, jak również jeśli uporczywie nie podporządkowuje się poleceniom kuratora albo popełnia nowe przestępstwo.

Po wykonaniu pracy na rzecz społeczności i ewentualnie spełnieniu innych warunków prokurator umarza postępowanie, chyba że oskarżony żąda kontynuowania postępowania (ma prawo tego żądać w każdym czasie przed umorzeniem postępowania) albo popełnia nowe przestępstwo. Po wykonaniu pracy i umorzeniu postępowania nie dokonuje się wpisu w rejestrze skazanych, z tym jednak, że wewnętrzną informację dla potrzeb wymiaru sprawiedliwości przechowuje się przez dziesięć lat.

Obowiązek pracy na rzecz społeczności dotyczy często sprawców wielokrotnych przestępstw przeciwko mieniu lub przestępstwa kwalifikowanego uszkodzenia mienia. W 2009 roku środek ten zastosowano w 3201 przypadkach.

Koszty tej pracy pokrywa Ministerstwo Sprawiedliwości.

Rodzaj pracy zależy od miejscowych warunków.

Pracę na rzecz społeczności organizują wyspecjalizowane jednostki mające doświadczenie w działaniach socjalnych.

BELGIA

W Belgii praca na rzecz społeczności nosi nazwę „kara pracy” i stanowiła sankcję alternatywną. Ustawą z 17 kwietnia 2002 r. wprowadzono możliwość wymierzania jej jako kary zasadniczej. Sankcję tę stosuje się, gdy skazanie (w danej sprawie) prowadziłoby do wymierzenia kary do 5 lat pozbawienia wolności. Kara pracy jest sankcją zasadniczą, zastępującą karę pozbawienia wolności lub grzywny. Sędzia określa karę pozbawienia wolności lub grzywny jako karę zastępczą, na wypadek

niewykonania kary pracy. Wymagana jest zgoda skazywanego. Kary pracy nie można orzec za niektóre przestępstwa, Karę pracy orzeka się w wymiarze od 20 do 300 godzin, wyjątkowo zaś, w wypadku recydywy, 600 godzin. Pracę należy wykonać w ciągu 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku. Praca jest nieodpłatna i nie można do niej zaliczyć pracy zawodowej lub edukacji skazanego. Pracę wykonuje się tylko w publicznych służbach państwa, miasta, prowincji, gminy lub regionu albo w organizacji niedochodowej. Dwa razy w roku każda izba sądownictwa uaktualnia wykaz miejsc, w których można odbywać omawianą karę. Polega ona najczęściej na pracach konserwacyjnych, pomocy w kuchni, itp.

Wykonywanie omawianej kary nadzoruje komisja probacyjna (jest ciałem administracyjnym) złożona z sędziego (przewodniczący), innego prawnika i urzędnika państwowego, właściwa miejscowo w chwili uprawomocnienia się wyroku. Po wysłuchaniu skazanego oraz wzięciu pod uwagę jego uwag, kurator określa konkretną treść kary, co nadzoruje Komisja Probacyjna. Skazanemu udzielają pomocy i nadzorują go kuratorzy i urzędnicy państwowi. Kurator składa sprawozdanie Komisji Probacyjnej. Komisja podejmuje decyzję na podstawie tego sprawozdania. Może zmienić lub doprecyzować warunki wykonywania kary. Komisja działa również w wypadku naruszenia nałożonych warunków. W razie niewykonania, bądź tylko częściowego wykonania pracy, kurator informuje o tym Komisję Probacyjną, która wzywa następnie skazanego. Po wysłuchaniu go, komisja formułuje wniosek co do ewentualnego wykonania przewidzianej w treści wyroku kary zastępczej (pozbawienia wolności lub grzywny). Na podstawie tego wniosku prokuratura może wydać decyzję o utrzymaniu kary pracy albo wykonaniu kary zastępczej, z uwzględnieniem wykonanej już części kary pracy.

Karę pracy orzeka się najczęściej za przestępstwa przeciwko mieniu, drogowe i przeciwko osobie (np. spowodowanie uszkodzenia ciała). W 2009 r. omawianą karę wymierzono w 10.112 przypadkach.

Wynagrodzenia nadzorujących kuratorów i urzędników są finansowane z budżetu Ministerstwa Sprawiedliwości. Działają też służby lokalne, finansowane przez samorządy, przy czym MS przyznaje im corocznie na ten cel dotacje. W 2009 r. wykonywanie kary pracy kosztowało w przeliczeniu na jednego skazanego ogółem

57,81 euro dziennie. Można to porównać z kosztem wykonywania kary pozbawienia wolności, który w tym samym roku wyniósł 126,02 euro dziennie.

W praktyce występują następujące problemy: brak możliwości pracy w weekendy i po południu lub wieczorem, co jest istotne zwłaszcza w wypadku osób, które muszą łączyć karę pracy ze zwykłą pracą zawodową; brak miejsc pracy dla skazanych z problemami (np. narkomanów); niedostatek środków finansowych; brak efektywnego systemu dotowania miejsc wykonywania pracy; model organizacyjny, który stał się niewystarczający wobec gwałtownego wzrostu liczny skazań na omawianą karę.

CHORWACJA

Praca na rzecz społeczności zalicza się do „sankcji wolnościowych”. Stosuje się ją zamiast kary pozbawienia wolności orzeczonej w wymiarze do sześciu miesięcy, jeśli sąd dochodzi do wniosku, że wykonanie kary pozbawienia wolności nie jest konieczne dla osiągnięcia celów ukarania, a środek wolnościowy jest wystarczający. Czas pracy na rzecz społeczności określa się proporcjonalnie do wymierzonej kary pozbawienia wolności, od dziesięciu do sześćdziesięciu dni roboczych do odbycia w okresie od miesiąca do roku. Jeśli skazany na koniec takiego okresu nie przepracował wymierzonej liczby dniówek, sąd wydaje postanowienie o odbyciu proporcjonalnej części kary pozbawienia wolności.

FINLANDIA

Informacje ogólne

Praca na rzecz społeczności jest karą określoną w kodeksie karnym. Po spełnieniu pewnych warunków można ją zastosować zamiast bezwarunkowej kary pozbawienia wolności w wymiarze do ośmiu miesięcy. W zależności od długości kary pozbawienia wolności, karę tę można wymierzyć na czas od 20 do 200 godzin. Praca na rzecz społeczności stanowi także karę dodatkową, wymierzaną obok zawieszanej kary pozbawienia wolności w wymiarze ponad rocznym. W takim wypadku orzeka się ją na czas do 90 godzin.

Karę pracy na rzecz społeczności można orzec, jeżeli:

- za przestępstwo wymierzono by karę poniżej ośmiu miesięcy pozbawienia wolności, bez zawieszenia jej wykonania;
- oskarżony wyraził zgodę, oraz
- przyjęto, że oskarżony może wykonać taką pracę.

Orzeczeniu kary pracy na rzecz społeczności może stać na przeszkodzie uprzednie orzeczenie tej sankcji lub bezwzględnej kary pozbawienia wolności.

Na wniosek prokuratora, Służba Probacyjna przygotowuje ocenę kwalifikowania się oskarżonego do zastosowania wobec niego omawianej kary. Praca na rzecz społeczności jest pracą nieodpłatną, wykonywaną zgodnie z jej planem. Naruszenie określonych w planie warunków prowadzi do zastosowania sankcji.

W ostatnich latach około 35% orzeczonych bez zawieszenia kar pozbawienia wolności zamieniono na pracę na rzecz społeczności. Rocznie wykonuje się około 3600-3700 takich kar, w tym ponad 80% zostaje wykonane w pełni. Najczęściej na pracę na rzecz społeczności zostają skazane osoby, które dopuściły się kwalifikowanego typu przestępstwa prowadzenia pojazdu pod wpływem alkoholu; jest to główny czyn popełniany przez ponad połowę osób obejmowanych omawianą karą.

Ocena kwalifikowania się oskarżonego do zastosowania wobec niego kary – pracy na rzecz społeczności

Ocenę przeprowadza Służba Probacyjna na wniosek prokuratora. Ocenia się kwalifikowanie się oskarżonego do zastosowania wobec niego takiej kary. Podstawą oceny jest rozmowa przeprowadzana z oskarżonym, jak również informacje pochodzące od różnych organów państwowych. Celem oceny jest poznanie sytuacji życiowej oskarżonego i jego motywacji do wykonywania pracy na rzecz społeczności. W razie potrzeby można zaplanować rozmaite dodatkowe działania wspierające tak, by zapewnić prawidłowe wykonanie kary. Oskarżony otrzymuje zwrot kosztów podróży, jeśli ta jest niezbędna w związku z przeprowadzaniem oceny.

Komórka Służby Probacyjnej sporządza ocenę kwalifikowania się oskarżonego do zastosowania wobec niego kary pracy na rzecz społeczności. Ocena negatywna jest najczęściej następstwem używania przez oskarżonego narkotyków albo innych

podobnych środków. Sąd może uznać, że oskarżony nie kwalifikuje się do zastosowania wobec niego takiej kary nawet wbrew treści oceny.

Wykonywanie kary – pracy na rzecz społeczności

Koszty organizacji pracy ponosi Ministerstwo Sprawiedliwości.

Skazany wykonuje nieodpłatnie pracę w swoim czasie wolnym. Wykonanie każdej kary opiera się na planie zatwierdzonym przez Służbę Probacyjną. W planie określa się miejsce świadczenia pracy, harmonogram pracy i warunki mające zastosowanie do danego skazanego. Wykonywanie pracy na rzecz społeczności nadzoruje Służba Probacyjna.

Do dziesięciu godzin pracy może polegać na uczestniczeniu w programach ograniczania narkomanii lub przeciwdziałania powrotności do przestępstwa. W wypadku skazanych za kwalifikowaną postać przestępstwa prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości może też wchodzić w grę program wpajania zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

Praca jest planowana tak, by jej okres odpowiadał długości kary pozbawienia wolności. Miejsce pracy określa Służba Probacyjna, która zawiera stosowną umowę z podmiotem zarządzającym tym miejscem. Celem jest znalezienie pracy odpowiedniej dla danego skazanego.

Praca może być organizowana w sektorze publicznym (państwo, gmina, związek gmin, parafia), publicznej spółce albo w innym podmiocie niedochodowym. Wyrok nie może być wykonywany w przedsiębiorstwie komercyjnym lub prywatnym. Jednostka, na rzecz której praca jest wykonywana nie otrzymuje żadnego wynagrodzenia, korzystając tylko ze świadczonej na jej rzecz pracy.

Skazani wykonują na ogół zadania pomocnicze. Najczęściej są to prace przy konserwacji nieruchomości oraz praca w kuchni w instytucjach municypalnych (domy opieki, szpitale, ośrodki zdrowia). Często miejscem działania są też ośrodki rekreacyjne i sportowe. Co do parafii, typową pracą jest porządkowanie cmentarzy.

Skazany pracuje jednorazowo przez od trzech do czterech godzin, najczęściej dwa razy w tygodniu. Otrzymuje zwrot niezbędnych kosztów podróży. W każdym miejscu

wykonywania pracy na rzecz społeczności działa osoba wyznaczona do kontaktów, która zapewnia przepływ informacji pomiędzy miejscem pracy a Służbą Probacyjną. Kurator regularnie telefonuje, bądź odwiedza miejsce wykonywania pracy. Skazany może mieszkać w domu, uczyć się lub pracować. Bezrobotny zachowuje prawo do zasiłku.

Warunki

Pracę na rzecz społeczności wykonuje się według precyzyjnego planu. Skazany ma obowiązek skrupulatnego przestrzegania warunków określonych w planie i załączniku do planu.

Drobne naruszenie warunków (np. spóźnienie) powoduje otrzymanie ustnego albo pisemnego ostrzeżenia.

Poważne naruszenie warunków (np. nieobecność albo pozostawanie pod wpływem narkotyku albo innego podobnego środka w miejscu wykonywania pracy), jak również popełnienie nowego przestępstwa może doprowadzić – decyzją sądu - do zamiany pozostałego okresu kary na karę pozbawienia wolności.

Niektóre liczby

W 2006 r. prokuratura zwróciła się o dokonanie ocen kwalifikowania się do pracy na rzecz społeczności wobec 7201 oskarżonych. Ocena ta była pozytywna w stosunku do 4825 osób tj. 83%. Wykonywanie kary rozpoczęto wobec 3679 osób. Karę pracy na rzecz społeczności odbyło w pełni 2856 skazanych. Decyzją sądu zamieniono ją na karę pozbawienia wolności w stosunku do 662 osób.

Również w 2006 r. struktura skazanych według źródła utrzymania przedstawiała się następująco: 54% bezrobotnych, 31% zatrudnionych, 9% emerytów, 6% uczniów i studentów.

Niemal połowa orzekanych kar dotyczy kwalifikowanej postaci przestępstwa prowadzenia pojazdu pod wpływem alkoholu; jedna piąta kradzieży, a poniżej jednej piątej uszkodzenia ciała (z wyłączeniem kwalifikowanej postaci tego czynu).

Problemy

Jednym z najistotniejszych problemów jest znalezienie miejsc wykonywania pracy na rzecz społeczności. Wiele organizacji, przywiązując wagę przede wszystkim do efektywności, nie chce przyjmować na siebie takiego obciążenia. Drugim istotnym problemem jest fakt, że osoby skazane na omawianą karę często nadużywają alkoholu lub innych substancji. W ich przypadku należałoby łączyć pracę na rzecz społeczności z leczeniem odwykowym albo innym stosownym oddziaływaniem. Stwarza to kwestię koordynacji oraz rodzi problemy podziału kosztów.

FRANCJA

Karę pracy na rzecz społeczności wymierza się sprawcom drobnych przestępstw, na czas od 40 do 240 godzin. Skazany, nadzorowany przez służbę probacyjną, pomaga stowarzyszeniom („akredytowanym” jako jednostki, w których można wykonywać taką pracę) albo organom publicznym lub służbom porządkowym (np. zamalowywanie graffiti). Warunkiem jest wyrażenie zgody przez oskarżonego. Omawianego środka nie można zastosować, jeśli oskarżony nie jest obecny na rozprawie. Po wykonaniu w całości pracy skazanie uważa się za niebyłe. W okresie realizowania tego środka, skazany ma następujące obowiązki: wykonywanie poleceń sędziego penitencjarnego lub pracownika socjalnego; poddanie się badaniu lekarskiemu; uzasadnienie konieczności zmiany miejsca zamieszkania lub pracy, jeśli koliduje to z orzeczonym obowiązkiem pracy; odbywanie rozmów z pracownikiem socjalnym oraz dostarczanie mu dokumentów i informacji związanych z odbywaniem kary; oraz inne obowiązki, jeśli zostały określone przez sąd; uzyskanie zgody sędziego penitencjarnego na wyjazd kolidujący z wykonywaniem pracy; oraz inne obowiązki, jeśli zostały określone przez sąd. Środek ten jest stosowany często. W 1993 r. wymierzono go ponad 13 000 razy, a w 1999 r. około 11 600 razy.

GRECJA

Pracę na rzecz społeczności stosuje się, jeśli chodzi o dorosłych, w dwóch sytuacjach: wobec skazanych na krótkoterminowe kary pozbawienia wolności (odbywających już karę), którym zamieniono tę karę na grzywnę i którzy nie mogą bądź nie chcą jej uiścić, oraz wobec skazanych na krótkoterminowe kary

pozbawienia wolności (przed rozpoczęciem odbywania kary), jeśli karę tę można – już na etapie orzekania - zamienić na karę grzywny, a następnie karę pracy na rzecz społeczności. Pracę na rzecz społeczności sądy orzekają wobec dorosłych niechętnie, natomiast wobec nieletnich szeroko.

HISZPANIA

Praca na rzecz społeczności jest „środkiem” stosowanym tylko wobec nieletnich (1999 r.).

HOLANDIA

Praca na rzecz społeczności – w Holandii „nieodpłatne wykonywanie pracy dla dobra ogólnego” - jako kara zasadnicza została wprowadzona w 1989 r., po ośmioletnim okresie eksperymentalnym. Kara ta jest alternatywą bezwzględnej kary pozbawienia wolności w wymiarze do sześciu miesięcy. Zastosowanie tej kary wymaga zgody oskarżonego. Wymierza się ją na czas do 240 godzin, bez ustawowego określenia dolnego progu. Kara krótsza niż 120 godzin powinna zostać odbyta w ciągu sześciu miesięcy, dłuższa zaś w ciągu roku.

Wykonywanie kary organizuje służba probacyjna, a nadzoruje prokuratura. Jeśli skazany nie wykonuje prawidłowo pracy, na wniosek prokuratora sędzia może wydać postanowienie o wykonaniu w całości albo części kary pozbawienia wolności, którą praca miała zastąpić. Określając część kary pozbawienia wolności do odbycia, sędzia uwzględnia zakres, w jakim skazany odbył karę pracy na rzecz społeczności.

IRLANDIA

Karę pracy na rzecz społeczności stosuje się wobec osób co najmniej szesnastoletnich, zamiast kary pozbawienia wolności. Skazany wykonuje nieodpłatnie pracę przez od 40 do 240 godzin. Skazany, który uchyła się od wykonywania pracy, staje ponownie przed sądem, który orzeka inną karę.

IZRAEL

Praca na rzecz społeczności

Pracę na rzecz społeczności jako sankcję karną wprowadzono w Izraelu w 1979 r. Sankcją tą zawiaduje Służba Probacyjna. Sprawca przestępstwa wykonuje pracę w swoim czasie wolnym. Osoba ukarana taką sankcją nie figuruje w rejestrze skazanych. Wymiar sankcji nie przekracza zwykle 250 godzin rozłożonych na jeden rok. Do sankcji tej sąd może dodać probację.

Praca – służba społeczeństwu

Karę tę wprowadzono w 1987 r. Sąd może zamienić na nią karę pozbawienia wolności w wymiarze do sześciu miesięcy. Pracę – służbę społeczeństwu uważa się pod wszystkimi innymi względami za karę pozbawienia wolności, choć skazany przebywa raczej na wolności, nie w zakładzie karnym. Karą tą zawiaduje Służba Więzienna. Karę wykonuje się w dwojaki sposób. Po pierwsze, może to być „praca na rzecz gospodarki”, tj. dla bądź publicznego, bądź prywatnego pracodawcy. Skazany otrzymuje wynagrodzenie za pośrednictwem Służby Więziennej, która może potrącać grzywny, odszkodowania dla ofiar przestępstw, jak również 10% kosztów administracyjnych. Sądy niechętnie orzekają tę karę, ponieważ w sytuacji bezrobocia może być postrzegana bardziej jako nagroda. Po drugie, może to być „praca publiczna”. W takim wypadku skazany pracuje w pełnym wymiarze czasu i bez wynagrodzenia. Działa na rzecz rządowych lub publicznych instytucji niedochodowych, takich jak szpitale, czy domy opieki. Pod tym względem praca – służba społeczeństwu przypomina pracę na rzecz społeczności.

KANADA

Skazany, który nie jest w stanie uiścić grzywny, może uczestniczyć w programie pracy na rzecz społeczności, której wartość zalicza się na poczet grzywny.

Praca na rzecz społeczności – określona zadaniowo albo liczbą godzin - może również stanowić jeden z warunków probacji.

MALTA

Karę pracy na rzecz społeczności można orzec wobec co najmniej szesnastoletniego sprawcy przestępstwa. Warunkiem jest uznanie przez sąd, że za czyn orzeczono by karę pozbawienia wolności w wymiarze do siedmiu lat. Nie wchodzi więc w grę żadne przestępstwo zagrożone tylko karą grzywny. Karę pracy na rzecz społeczności orzeka się w wymiarze od 40 do 240 godzin. Konieczne jest spełnienie następujących warunków:

- uwzględniając okoliczności dotyczące sprawcy, sąd dochodzi do przekonania, że sprawca kwalifikuje się do wykonywania takiej pracy,
- pracę tę można zorganizować,
- oskarżony wyraził zgodę, oraz
- oskarżony podpisał umowę o pracy na rzecz społeczności.

Możliwe jest łączenie pracy na rzecz społeczności z probacją.

NIEMCY

W Niemczech praca na rzecz społeczności może stanowić warunek (albo jeden z warunków) probacji (okres probacji wynosi od dwóch do pięciu lat). Warunki probacji określa sąd.

NORWEGIA

W Norwegii kara pracy na rzecz społeczności jest karą zasadniczą, orzekaną na czas do 360 godzin za przestępstwa zagrożone karą do roku pozbawienia wolności. Wyjątkowo, jeśli przemawiają za tym szczególne okoliczności, pracę na rzecz społeczności można orzec również za przestępstwo zagrożone wyższą karą. Wymagana jest zgoda skazywanego. Sąd określa jednocześnie zastępczą karę pozbawienia wolności, w wymiarze który zastosowałby, gdyby nie orzekł kary pracy na rzecz społeczności. Podczas wykonywania omawianej kary, skazany pozostaje pod dozorem kuratora. Kurator decyduje też o rozkładzie godzin pracy. Jeśli skazany nie wykonuje pracy bądź nie dotrzymuje innych warunków (w tym popełnia nowe przestępstwo), sąd orzeka na wniosek prokuratora wykonanie zastępczej kary

pozbawienia wolności, w całości albo części (uwzględnia się wykonaną część kary pracy na rzecz społeczności).

SZKOCJA

Karę pracy na rzecz społeczności stosuje się wobec osób co najmniej szesnastoletnich, zamiast kary pozbawienia wolności. Skazany wykonuje nieodpłatnie pracę przez od 80 do 240 godzin (kara orzekana w postępowaniu uproszczonym) albo od 80 do 300 godzin (kara orzekana w postępowaniu zwyczajnym). Wymagana jest zgoda oskarżonego, jak również działanie stosownego programu w pobliżu jego miejsca zamieszkania. Przed orzeczeniem kary sąd zapoznaje się ze stosowną opinią służb społecznych. Pracę wykonuje się zawsze w okresie rocznym. Skazany ma obowiązek zgłaszania zmiany miejsca zamieszkania. Pracę nadzoruje przedstawiciel lokalnego urzędu. Polecenia przedstawiciela urzędu nie mogą być sprzeczne z przekonaniami religijnymi skazanego, jak również nie powinny kolidować z wykonywaniem przez skazanego innych obowiązków (np. uczęszczanie do szkoły). W razie niewypełniania obowiązków, skazany staje ponownie przed sądem. Może zostać ukarany grzywną albo osądzony od nowa za popełnione przestępstwo. Jeśli w okresie wykonywania pracy na rzecz społeczności skazany popełnia nowe przestępstwo, sąd, orzekając za nie karę, powinien uwzględnić fakt jego popełnienia w takim okresie, bądź w miejscu pracy.

SZWECJA

W Szwecji można - od 1998 r. - orzec obowiązek pracy na rzecz społeczności w wypadku warunkowego skazania. Polega on na wykonywaniu nieodpłatnie pracy przez od 40 do 240 godzin. Wymierzając taką karę, sąd określa, jaka kara pozbawienia wolności zostałaaby w przeciwnym wypadku wymierzona. Obowiązek pracy na rzecz społeczności może zostać zmodyfikowany albo zakończony wcześniej na wniosek prokuratora.

WŁOCHY

Stosuje się „pracę społecznie użyteczną” jako karę odbywaną zamiast bezwzględnej kary pozbawienia wolności orzeczonej w wymiarze do jednego roku.

WYKONYWANIE KARY OGRANICZENIA WOLNOŚCI W POLSCE

Dodatkowo zamieszczamy fragment książki *Kuratela sądowa. Sukcesy i porażki*, zawierający wyniki uzyskane w badaniach ankietowych kuratorów zawodowych dla dorosłych, dotyczące odpowiedzi na pytanie o trudności w wykonywaniu kary ograniczenia wolności. Kwestia ta nie dotyczyła głównego przedmiotu badań i dlatego została potraktowana tylko marginesowo.

2.5. Wykonywanie kary ograniczenia wolności

Od dawna wiadomo, że organizowanie warunków do odbycia kary ograniczenia wolności sprawia kuratorom ogromne kłopoty, a efekty tej kary są zdecydowanie niewspółmierne do jej kosztów i wysiłków zaangażowanych w jej wykonywanie. Należałoby więc dokonać zasadniczych zmian w tym kierunku, do czego powrócimy jeszcze w dalszych opracowaniach.

Prawie 3/4 badanej zbiorowości kuratorów zajmuje się dozorowanymi, wobec których orzeczono tę karę. Na jakie trudności przy wykonywaniu tej kary skarżą się kuratorzy? Okazuje się, że ogromna większość, gdyż ponad 4/5 kuratorów (85%) ma problemy z wyegzekwowaniem od dozorowanych wykonania wyznaczonej im pracy. Na tym wyliczanie problemów można by zakończyć, bo, zgodnie z anegdotą, jak nie ma armat, to trudno wygrać bitwę - „inne powody” również występują, i to w niemałych rozmiarach. Oto „inne problemy” z realizowaniem tej kary wymienione przez respondentów: 35% podaje, że samorządy nie wskazują odpowiednich zakładów pracy, 41% mówi o niedostatkach finansowych, 58% o niechęci zakładów pracy do zatrudniania skazanych, a 26% wymienia różne inne, bliżej niesprecyzowane powody. W praktyce w znacznej większości przypadków następuje kumulacja czynników, a 60% respondentów wymienia co najmniej trzy z nich. Jak powiedziano, najważniejszy jednak jest czynnik „ludzki” i jeżeli nawet trudności organizacyjno-finansowe oraz niechęć pracodawców dałoby się chociaż częściowo wyeliminować, to różne (w tym i obiektywne) powody leżące po stronie skazanych (ich stan zdrowia fizycznego i psychicznego, uzależnienie od alkoholu i środków odurzających, demoralizacja, niekorzystne właściwości osobowościowe itp.) są trudne do przewyciężenia, jeżeli nie niemożliwe.

* S. 154. Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2010. Książka zawiera wyniki badania IWS, projekt badawczy nr 1 H02A 034 28.